

**PROJECT CREATION AND MANAGEMENT
(METHODOLOGY USED IN PROJECT MANAGEMENT)
LOYIHA TUZISH VA UNI BOSHQARISH
(LOYIHA BOSHQARUVIDA QO'LLANADIGAN METODOLOGIYA)**

**N. Tursunova- Bank moliya akademiyasi kafedrası PhD
Bozorova Maftuna Xayot qizi- Bank-moliya akademiyasi magistratura
tinglovchisi**

**N. Tursunova- Academy of Banking and Finance, PhD
Bozorova Maftuna Xayot qizi - Attender to the Academy of Banking and
Finance of the Republic of Uzbekistan**

***Abstract:** The entry of the Republic of Uzbekistan into the top 30 by 2030 requires ensuring stable economic growth (annual) at the level of 5 percent, which requires maintaining a high level of financing of the real sector. However, investment, credit and money supply generally tend to decline in the medium term. In this context, the objective of this study is to assess the contribution of finance to economic growth, as well as to identify the systemic problems that limit the growth of economic finance.*

***Keywords:** projects; contractual relations; contract policy; contract strategy; accounting and analytical engineering tools; situational approach; derivative balance of a situational.*

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada Loyiha tuzish va uni boshqarish xizmatlarining ilmiy-nazariy asoslari o'rganib chiqilib, rivojlangan xorij amaliyotida ularni rivojlantirish amaliyoti o'rganib chiqilgan. Shuningdek, chakana xizmatlarni rivojlantirishda axborot texnologiyalarining ahamiyatini asoslangan holda, ulardan keng foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan.*

***Kalit so'zlar.** Loyiha, Loyihani rejalashtirish, Loyihani amalga oshirish, Loyihani monitoring qilish va nazorat qilish, Agile Metodologiyasi, PMI PMBOK, PRINCE2, Agile va Lean Six Sigma DMAIC.*

Abstract. As a result of this research, the service market of commercial banks and the types of services provided by banks, efficiency and quality were analyzed in depth, as well as scientific conclusions were formed on ensuring the safe and uninterrupted operation of the bank in the conditions of the developing digital economy. In this article, in the context of digitization of banking and financial services in the world and in our country, and in the context of economic development, proposals have been developed as a solution to the problems of the banking and financial system of our country.

Keywords. Banking system, digital economy, digital banking, internet banking, remote services, SMS banking, money, banking services, financial services, digitization.

Loyiha boshqaruvi - bu ma'lum bir maqsadga erishish uchun resurslarni samarali tashkil etish, rejalashtirish va nazorat qilishning muhim jarayonidir.

Loyihalar turli sohalarda, jumladan, qurilish, muhandislik, sog'liqni saqlash va moliya kabi sektorlarda keng qo'llaniladi. Loyihaning asosiy xususiyati shundaki, u noyob mahsulot, xizmat yoki natijani yaratishga qaratilgan vaqtinchalik sa'y-harakatdir. Loyihalar katta yoki kichik, oddiy yoki murakkab, arzon yoki juda qimmat bo'lishi mumkin, ammo ularning barchasi samarali boshqaruvni talab qiladi. Loyihaning miqyosi va murakkabligidan qat'i nazar, puxta rejalashtirish, resurslarni oqilona taqsimlash va doimiy nazorat muvaffaqiyatli yakunlash uchun kalit hisoblanadi.

Loyihalarni boshqarishda asosan uchta yondashuv qo'llaniladi: an'anaviy (predictive/waterfall), moslashuvchan (agile) va gibril (hybrid). An'anaviy yondashuv loyihani bosqichma-bosqich, ketma-ketlikda bajarishni nazarda tutsa, moslashuvchan yondashuv loyihaning o'zgaruvchan talablariga tezkor moslashish va doimiy takomillashtirishga e'tibor qaratadi. Gibril yondashuv esa an'anaviy va moslashuvchan metodlarning eng yaxshi jihatlarni o'zida mujassam etadi.

Samarali loyiha boshqaruvi nafaqat belgilangan vaqt, byudjet va sifat maqsadlariga erishishga, balki manfaatdor tomonlarning talablarini qondirishga ham yordam beradi. Loyiha menejerining vazifasi resurslarni oqilona taqsimlash, jamoani boshqarish, risklarni minimallashtirish va doimiy ravishda kommunikatsiyani ta'minlashdan iborat.

Ushbu maqolada biz turli loyiha boshqaruvi metodologiyalarini, jumladan, ushbu sohada keng tanilgan Loyiha Boshqarish Instituti (PMI) tomonidan ishlab chiqilgan PMBOK (Project Management Body of Knowledge), PRINCE2 (Projects IN Controlled Environments), Agile (edjayl) va Lean Six Sigma kabi yondashuvlarni batafsil ko'rib chiqamiz. Shuningdek, ushbu metodologiyalarni qo'llashning amaliy jihatlarni va foydali vositalarni tahlil qilamiz.

Loyiha boshqaruvida qo'llanadigan metodologiyalarining qisqacha tahlili mavjud.

PMI PMBOK (Project Management Body of Knowledge) loyiha boshqaruvining keng tarqalgan metodologiyalaridan biridir. U loyiha boshqaruvining beshta asosiy bosqichini qamrab oladi: boshlash, rejalashtirish, ijro etish, monitoring va yakunlash. PMBOK shuningdek, integratsiya, qamrov, vaqt, xarajat, sifat, resurslar, kommunikatsiya, risklar va xaridlar kabi bilim sohalarini ham o'z ichiga oladi. Loyiha boshqaruvi uchun PMBOK strukturalangan yondashuvni taklif qiladi, ammo ba'zi loyihalar uchun biroz moslashuvchan emas bo'lishi mumkin.

Agile metodologiyasi, ayniqsa dasturiy ta'minot ishlab chiqish loyihalarida keng qo'llaniladi. U moslashuvchanlik, iterativ ishlab chiqish va mijozlar bilan yaqin hamkorlikni ta'kidlaydi. Scrum, Kanban va Extreme Programming (XP) Agile metodologiyasining mashhur usullari hisoblanadi. Agile yordamida loyiha jamoasi tez-tez o'zgaruvchan talablarga moslasha oladi va doimiy takomillashtirishga intiladi.

Lean Olti Sigma DMAIC (Define, Measure, Analyze, Improve, Control) yondashuvi jarayonlarni optimallashtirish va sifatni yaxshilashga qaratilgan. U isrofnii kamaytirish, nuqsonlarni bartaraf etish va mijozlar qoniqishini oshirishga yordam beradi. Loyiha boshqaruvida Lean Six Sigma jarayonlarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va yechimlarni ishlab chiqish uchun qo'llaniladi.

PRINCE2 (Projects in Controlled Environments) Buyuk Britaniyada ishlab chiqilgan loyiha boshqaruvi metodologiyasidir. U 7 ta tamoyil, 7 ta mavzu va 7 ta jarayonga asoslangan holda loyihalarni boshqarishning strukturalangan yondashuvini taklif etadi. PRINCE2 aniq rol va majburiyatlarni belgilaydi hamda loyihaning har bir bosqichida qat'iy nazoratni ta'minlaydi.

Loyihani qanday boshlash kerak?

Loyihani muvaffaqiyatli boshlash uchun puxta tayyorgarlik ko'rish va aniq rejaga ega bo'lish muhim ahamiyatga ega. Bunda, boshqaruv yondashuvidan qat'iy nazar, loyihaning nizomini (project charter) ishlab chiqish birinchi qadam hisoblanadi. Loyiha nizomi loyihaning asosiy tafsilotlarini o'z ichiga olgan hujjat bo'lib, u loyihaning maqsadlari, qamrovi, kutilgan natijalari, zarur resurslar, loyiha jamoasi va vaqt chegaralarini aniq belgilab beradi.

Loyiha nizomi loyihaning *“tug'ilganlik guvohnomasi”* sifatida qaraladi, chunki u loyiha menejeriga tashkilot resurslaridan foydalanish uchun rasmiy ruxsat beradi. Nizom odatda Microsoft Office (PowerPoint, Excel yoki Word) dasturlarida tayyorlanadi va loyiha davomida homiy roziligiga asosan yangilanib boradi.

Samarali loyiha nizomida quyidagi asosiy elementlar aks ettirilishi lozim:

- Loyihaning asoslari va ehtiyojlari bayonoti: Loyihaning nima uchun zarurligini va qanday muammolarni hal qilishini tushuntirib beradi. Loyihaning maqsadlari: Loyiha orqali erishilishi kutilayotgan aniq va o'lchovli maqsadlarni belgilaydi.
- Loyihaning chegaralari: Loyiha qamroviga nimalar kirishi va nimalar kirmasligini aniqlaydi.
- Asoslangan biznes keys: Loyihaning moliyaviy jihatlarini, jumladan, xarajatlar, kutilayotgan foyda va natijalarni hamda ularning kelib chiqish hisob-kitoblarini o'z ichiga oladi.
- Samaradorlik metrikalari: Loyihaning muvaffaqiyatini o'lchash uchun qo'llaniladigan ko'rsatkichlarni belgilaydi.
- Loyihaning taxminiy byudjeti: Loyihani amalga oshirish uchun zarur bo'lgan moliyaviy mablag'lar miqdorini aniqlaydi.
- Vaqt rejalari: Loyiha bosqichlari bo'yicha belgilangan muddatlarni ko'rsatadi.
- Loyiha ishtirokchilari: Mijozlar, homiylar, loyiha jamoasi va manfaatdor tomonlar haqida ma'lumot beradi.

- Kutilayotgan natijalar: Loyiha yakunida erishilishi rejalashtirilgan asosiy natijalarni sanab o'tadi.
- Asosiy risklar: Loyiha boshida aniqlangan potensial xavf-xatarlar va ularni boshqarish strategiyalarini ko'rsatadi.
- Loyiha muddati: Loyihaning boshlanish va tugash sanalarini belgilaydi.
- Loyiha yondashuvi: Loyihani amalga oshirish uchun qaysi metodologiya (masalan, an'anaviy, agile yoki gibrid) qo'llanilishini aniqlaydi.

Puxta ishlab chiqilgan loyiha nizomi loyiha jamoasi, manfaatdor tomonlar va homiyalar o'rtasida umumiy tushunishni shakllantiradi hamda loyihani muvaffaqiyatli boshqarish uchun mustahkam poydevor yaratadi. Shuningdek, loyiha nizomi loyiha davomida qaror qabul qilish va o'zgarishlarni boshqarish uchun mo'ljal vazifasini o'taydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Loyiha boshqaruvining turli xil metodologiyalari mavjud bo'lib, ularning har biri o'ziga xos yondashuvni taklif qiladi.

PMI PMBOK (Project Management Body of Knowledge) loyiha boshqaruvining keng tarqalgan metodologiyalaridan biridir. U loyiha boshqaruvining beshta asosiy bosqichini qamrab oladi: boshlash, rejalashtirish, ijro etish, monitoring va yakunlash. PMBOK shuningdek, integratsiya, qamrov, vaqt, xarajat, sifat, resurslar, kommunikatsiya, risklar va xaridlar kabi bilim sohalarini ham o'z ichiga oladi. Loyiha boshqaruvi uchun PMBOK strukturalangan yondashuvni taklif qiladi, ammo ba'zi loyihalar uchun biroz moslashuvchan emas bo'lishi mumkin. Agile metodologiyasi, ayniqsa dasturiy ta'minot ishlab chiqish loyihalarida keng qo'llaniladi.

Lean Olti Sigma DMAIC (Define, Measure, Analyze, Improve, Control) yondashuvi jarayonlarni optimallashtirish va sifatni yaxshilashga qaratilgan. U isrofni kamaytirish, nuqsonlarni bartaraf etish va mijozlar qoniqishini oshirishga yordam beradi. Loyiha boshqaruvida Lean Six Sigma jarayonlarni

tahlil qilish, muammolarni aniqlash va yechimlarni ishlab chiqish uchun qo'llaniladi.

PRINCE2 (Projects in Controlled Environments) Buyuk Britaniyada ishlab chiqilgan loyiha boshqaruvi metodologiyasidir. U 7 ta tamoyil, 7 ta mavzu va 7 ta jarayonga asoslangan holda loyihalarni boshqarishning strukturalangan yondashuvini taklif etadi. PRINCE2 aniq rol va majburiyatlarni belgilaydi hamda loyihaning har bir bosqichida qat'iy nazoratni ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR VA HAVOLALAR RO'YXATI:

1. Prezident Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Xorijiy investorlar kengashining birinchi yalpi majlisidagi nutqi (16.11.2022 yil) <https://president.uz/uz/lists/view/5702>.

2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki "Masofadan xizmat ko'rsatish tizimlari" (07.03.2022yil)<https://cbu.uz/uz/payment-systems/remote-banking-services/>.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 24-martdagi "Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3620-son qarori (24.03.2018 dan kuchga kirgan) <https://lex.uz/docs/-3593541>.

4. Salayev, R. S. (2021). Kriptovalyutalar tahlili va pul tizimining kelajagi. Scientific progress, 2(6), 677-681.

5. Azimovich, A. U., & Shavkatovich, S. R. (2021). Improving Money Supply Regulation in the Digital Economy. European Scholar Journal, 2(10), 44-51.

6. Shavkatovich, S. R. (2023). Problems in the practice of digital asset circulation in commercial banks of Uzbekistan. World Economics and Finance Bulletin, 18, 39-47.

7. Salaev, R. Sh. (2022). Tijorat banklarida raqamli aktivlar muomalasini tashkil qilish va uni o'ziga xos xususiyatlari. moliya va bank ISHI, 8(1).

8. Salayev, R. (2024). Issledovanie razvitiya sifrovых valyut sentralных bankov: analiz mirovogo opyta i prognozy. moliya va bank ishi, 10(2), 1-6.

9. Salayev, R. (2024). Issledovanie predostavlenie zaymov pod zalog

kriptoalyuty i perspektivy ix zapuska bankami. moliya va bank ishi, 10(2), 64-68.

10. Salaev, R. Sh. (2024). Texnologiya partisia blockchain. Raqamli iqtisodiyot (Sifrovaya ekonomika), (6), 296-304.

11. Shavkatovich, S. R. (2024). Raqamli valyutalar bilan amalga oshirilgan operatsiyalarni rivojlantirish istiqbollari. Raqamli iqtisodiyot (Sifrovaya ekonomika), (6), 305-324.

12. Vaxabova, M., & Salayev, R. S. (2024). O'zbekistonda elektron pul va to'lov tizimlarini rivojlanishi. Samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar jurnali, 2(4), 312-323.